

حزب وحدت ملی مشهد در چند سند

علی منوچهری
علی اکبر مسگر

سابقه تحزب در ایران در چهارچوب تعاریف مرسوم و به شکل مشخص کنونی از احزاب سیاسی به عصر مشروطه و کمی قبل از آن به اواخر عصر ناصری و اوایل سلطنت مظفردالدین شاه بازمی‌گردد. جریان‌های سیاسی و حرکت‌های حزبی ایران پنج مرحله را در برمی‌گیرد. [مرحله اول ۱۳۰۴-۱۲۸۵ ش، ۱۳۲۰-۱۳۰۴ ش، ۱۳۲۲-۱۳۲۰ هـ ش (دوران طلایی)، مرحله چهارم ۱۳۵۷-۱۳۳۲ ش و نهایتاً مرحله پنجم از ۵۷ به بعد] در فاصله سالهای ۳۲-۱۳۲۰ ش به دنبال سقوط رضا شاه بر اثر وجود فضای خاص سیاسی حاکم بر جامعه احزاب متعددی در پایتخت و شهرستانها تأسیس شد.^۱ بطوری که مورخان این دوره را دوران طلایی احزاب نام می‌برند.^۲

یکی از احزابی را که در فاصله سالهای ۱۳۳۲-۱۳۲۰ ش در خراسان و شهرستان مشهد تأسیس شد با تکیه بر اسناد موجود در مرکز اسناد کتابخانه مجلس شورای اسلامی حزب وحدت ملی است.

ویژگی‌های احزاب این دوره (۱۳۳۲-۱۳۲۰)

این دوره به دوران طلایی احزاب موسوم گشته است. احزابی که در این دوره تأسیس شدند به دو دسته تقسیم می‌گردند: گروه اول احزابی می‌باشند که عمری نسبتاً کوتاه داشتند و تنها اوضاع آشفته آن زمان به حضور مقطعی ایشان در جامعه کمک می‌کرد (موضوع مقاله حاضر) اما دسته دوم احزابی بودند که بدلیل دارا بودن تشکیلات نسبتاً منسجم و قوی سالهای متمادی حتی پس از کودتای ۲۵ مردادماه سال ۳۲ نیز

به فعالیت خود ادامه دادند.

حزب وحدت ملی نیز موجودیت خود را در آذرماه سال ۱۳۲۲ اعلام کرد و اولین بیانیه خود را نیز در همان ماه^۳ اعلام داشت. این حزب نیز مانند سایر احزاب این دوره معمولاً از مواد و اصول مشابهی ترکیب می‌شد که [حفظ استقلال و تمامیت ارضی ایران]^۴ در رأس آن قرار داشت.^۵

هدف حزب و خط مشی آن

هیئت مؤسس حزب وحدت ملی با درک وضعیت ایجاد شده ناشی از اشغال نظامی مملکت توسط دول بیگانه شرایط کشور را اینگونه تشریح می‌نمایند:

«اکنون که در اثر بیش آمد وقایع اخیر جهان و مقتضیات جنگ کنونی، قحطی و گرسنگی، بیکاری و فقر عمومی، شیوع امراض گوناگون، ناامنی و اختلافات فردی و طبقاتی، دزدی و ارتشاء و هزاران بدبختی‌های دیگر که از ذکر آن خودداری می‌شود به این کشور و ملت ستم‌دیده روآور شده و عنقریب است که شیرازه ملیت و استقلال کشور کهن سال ایران از هم بگسلد^۶» از طرف دیگر با توجه به این شرایط هدف و وظیفه خود را اینگونه توضیح می‌دهند: و از طرفی این آزادی‌های محدود نیز که وقایع اخیر موجب آن گردیده است بطوریکه باید مفید نیفتاد همه اینها سبب شد که بازماندگان فوق‌الذکر که به جز ذات احدیت بهیچ کس و مقامی بستگی ندارند. اغتنام فرصت نموده، مجدداً گردهم آیند و با قید شرافت و سوگند وفاداری دامن همت بر کم‌رزه جدّ وافی در جمع افراد و طبقات متشت نمایند و بنای وحدت ملی را بر شالوده صحیحی استوار دارند و بجای قلم فرسایی و استعمال جملات رنگارنگ و دلفریب بعمل و کار پردازند و در نتیجه مفاسد فعلی را از ریشه برکنند.^۷

و همین‌طور تمام آزاد مردان و صلحا و ملت را دعوت به همکاری می‌نمایند و اظهار امیدواری می‌کنند که این بار هم مانند دوره آغاز مشروطیت موفقیت نصیب کسانی می‌گردد که جز خداوند و سود عموم ملت منظور و مقصودی ندارند.

مرامنامه و آئین‌نامه حزب

بر پایه وضع موجود و توصیف شرایط و وظایف، متناسب با آن مرامنامه حزب وحدت ملی در ۶ ماده تدوین می‌گردد: ماده اول - ایجاد وحدت ملی، ماده دوم - حفظ استقلال ایران و پشتیبانی از قانون اساسی، ماده سوم - ترویج شعائر اسلام، ماده چهارم - اصلاح امور اقتصادی و فرهنگی و بهداشتی و کشاورزی، ماده پنجم - استخراج معادن و منابع ثروت کشور و جلوگیری از بیکاری ماده ششم - حمایت از کشاورزان و رنجبران و مبارزه با هر گونه تعدی و اجحاف و مجاهدت در برانداختن اصول رشوه و ارتشاء^۸ تکیه بر اصول فوق به علاوه احساس انزجار از دیکتاتوری مخلوع و بازگشت به آرمانهای دوره مشروطیت همواره در بیانیه‌های حزب تکرار می‌شوند.

[دو سال است رژیم حکومت ما از استبداد به دموکراسی (مشروطه) گرائید. دولت و مجلس اعلام آزادی

دادند گفتند قلمم آزاد است تشکیل اجتماعات آزاد است فکر آزاد است بالاخره آنچه را ملل دموکراسی جهان آزاد می‌دانند در کشور با هم آزاد است. روی این آزادی احزاب مختلف تشکیل شد روزنامه‌های متعدد منتشر گشت سخنرانی‌های اجتماعی دائر گشت و بالاخره افکار به جنب و جوش آمد.

با همه این احوال دست‌هایی که آزادی را مخالف مطامع و نیات پلید خود می‌دانستند در خفا و پس پرده با تزویز و کارشکنی مشغول شدند و این اعلامنامه آزادی عملاً ارزش خود را از دست داد و همه فهمیدند خبری از آزادی نیست!

سپری شدن دو سال اخیر و نتیجه حاصل ندادن موجب تحریک حس فداکاری نامبردگان شد و دیدند که اگر حال بدین منوال بگذرد روز بروز تشّت بر اتحاد - و تفرّق بر وحدت غلبه خواهد کرد و بیم آن می‌رود که چنان شالوده اداره کشور برهم ریزد که بنیان مجدّد آن امکان پذیر نشود. روی همین نظریه با احساسات سرشاری بازدامن همّت به کمر زده و بر آن شدند تا تجدید نهضتی کنند و بر شالوده استواری که در دوره مشروطیت بنا کرده بودند ساختمانی از نو پدید و آب رفته را بجوی بازآرند.^۹

سازمان و شرایط عضویت حزب

ساختار شکلی و سازمان حزب و شرایط عضویت آن نیز مانند سایر احزاب دارای شرایطی مشابه است: سازمان وحدت ملی عبارت است از: الف - مؤسسان ، ب - کمیته مرکزی، ج - کانون نمایندگان، د - مجمع عمومی هر حوزه‌ها.^{۱۰}

شرایط عضویت نیز بر پایه مسلمان بودن، دارا بودن تبعیت ایرانی، معروفیت به حسن اخلاق و عدم تجاوز بنفس و عدم محکومیت کیفری و ... قرار دارد.^{۱۱}

نتیجه گیری

بر اساس مطالب مذکور و بدنبال تصرف کشور و نیز سقوط دیکتاتوری فضای سیاسی خاصی در ایران شکل گرفت که اصحاب مطبوعات و روشنفکران حیات تازه ای از فعالیت سیاسی را آغاز کردند، این فضا منحصر به احزاب و مطبوعات پایتخت نبود بلکه در شهرستانها نیز بموازات تأسیس و گسترش احزاب و خطامشی کلی آنها احزاب و مطبوعاتی ایجاد می‌شوند که با توجه به فضای موجود اقدام به فعالیت سیاسی می‌کردند. احزابی که تقریباً ریشه دارتر بودند و از انسجام بیشتری برخوردار بودند تا دوره های بعدی نیز تداوم یافتند ولی حزب‌هایی نیز حول افراد خاص یا سرمایه‌های شخصی افراد ویژه‌ای تشکیل می‌شدند که گاه مشی آنها به احزاب برجسته مرتبط و گاه خود تصمیم به تدوین اصولی با توجه به مقتضیات زمانی می‌گرفتند، اصل کلی و محتوای مشابه این احزاب تکیه بر حفظ وحدت و انسجام ملت، استقلال سیاسی، اقتصادی و بازگشت به آرمانهای دوره مشروطیت بود.^{۱۲}

شماره .....م

حزب وحدت ملی

منوچهری
لرانی

رأیت محرم مسگر لاری

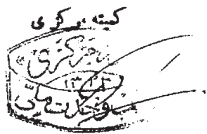
۴

شماره ..... بیست
تاریخ ..... ماه ۱۳۲۲

حزب وحدت ملی

حزب (وحدت ملی) خراسان اولین بیانیه خود را بدینوسیله ارسال میدارد تا از نظر و نظیفه ملی با اطلاع عامه برسانند و با پیشرفت این مرام مقدس اشتراك مساعی فرمائند.

منوچهری
۱۳۸۷/۹/۱۸

Handwritten signature or large mark, possibly 'علی'.

روزنامه خراسان
شماره ۲۴۷۵۸
سال ۲۹ - ۹ - ۳۲

بسیار پایه

حزب وحدت ملی

کودک ایران که مین گرامی ماست از دیر بده ترقی و تمدن گیتی بوده و بگفته برچندار مدینت بشمار میرفته است
سرزمین پاشانی به پادشاه تاریخ از قیدترین ادوار مله جبار بکلساه و طایع و حوادث نده که اغلب آنها ناین از استبداد خودر سوری زلمندان و عدم مناظره فرمان کار و کلوان در کرها نوده است
که کوچکترین ایش این تهید استقلال بزرگترین کشورها و قوتیرین ملل کالی است .
مدت است و طایع تا پادشاهت سلطنت مطلق الله است . شاه بطور متناوب ادامه یافته و فقط روجه ایرانی و رجال مخصوص او بود که توانست در برابر اینهمه حوادث موحش و خطرناک مقاومت ننوده و صرف نظر
از ایاهی خود استقلال کشورش را از بند محض و مومن دارد پس از بدایش دموکراسی بیخی دیکتاتوری و مشروطه بیخی استبداد آزادی بومش بندگان گمنام میوفت دیگر ملت ایران است از صیرور حوادث دوره
که سوسیال سوده منتقم و دیگر زمامه کار برودستی نیست .

و طایع بیخی مملکتی این صورت را نود ثابت نموده و کشور ایران برای هفتم دیگر از هفتم استبداد طایع گردیده و بیع آن جریفت که تاریخ سیر فخرانی نماید .
در اینصورت بود که وارد مراد است (که کجیت و ممانع خود را با شرایط آزادی تبدیل و زندگی را با بدین ملت توینم ننوده و ندهد) دان هرگز زنده و قد مراد گلی علم ننوده بلکه روح احاد و اتفاق و حالت
عسکتی با اینهمه مشیر نام نمای استبداد (محمد علی شاه) را با کشورها بیگانه عقب بنشیند و را غلطی آزاده سراسری که ضروری باشد کشور دموکراسی میباشد . بر هادقت و اینکرا با پادشاهن بیگانه که غرض
و عدم تسلط بر ممانع بریت و قدرت و تها و بلکه و توه نامده و (وحدت ملی) انجام دادند .

دور زمین بر ممانع بیخی خود مود داد و احمد شاه دوران سلطنت کوتاه خود را تمام و در افرای تمام کرد . مجلس مومنان و بیخی مجلس مؤسسان شاه جگری برای این مرتزبن انقلاب کرد
در اینصورت با این اقدامات تصویر مرفعت مشروطیت و آزادی کشور در جرای بیخی خود سوده شد و کش در بر تو اقامات و جید بیخی ایشاد پیش روی نام از دست داد و با چوری باز خوانده آورد .
الوس که در اینصورت و مود هم تصور ملت بیخناقت و اختلاف نمکی آن از نیت نمود (حال تا بر یکی است و چه علمی مشمول بوده است بیخی جهادگاه لازم دارد)
تظاهر بنام حنی در ایران روح پادشاهت و چاپوسی و شایع گر هادی شد . «عروج و خجابت خط معنی سوم گردید» و بدینی و لادینش شاه علمه شد علاوه جمله ایرانی بنام معنی احوال و روحی و اخلاقی
را شروع و در مومن تکلف به پیش میگردید و دستکاه و دستکاه و مودر قدرت بر یک قلعه و در دست بکنتر متمرکز و در نتیجه پس از سالان دوازده فداکاری و شجاعت و جانی برای آزادی مشروطیت و جگتوری
نیرو ممانع ایجاد کرد .

دستگاه عدلی این دیکتاتوری چنان اثرات نود که بزرگترین مرتزبن کشور و روشن فکرترین افراد این آب و خاک را وادار بفرستی و آوردن سر تسلیم بر مغیل آن نمود .
ایران و ایرانی برای آزادی و مود هم تصور ملت بیخناقت و اختلاف نمکی آن از نیت نمود و از طرفی سیاست مزوانه شراب برای هرگونه اقدام و عملی را بر آنها بسته و از آنها بیخناقت و بیخناقتی گردید و
اگرچه در چنین در مقابل من از آزادی باک تا آن استبداد و منظر : جلگنکار اختناق ایران را مشاهده مینمودند .

خدای ایران خواست که این ملت قسیمی و خدمتگزار علم تمدن در بر تو سول انگیزی از هفتم نمایندگان در آذر ۱۳۰۴ از بین رفته و مشمول شود .
حوادث و پیش آمدها ایجاد تغییر سلطنت و تبدیل دیکتاتوری میگرد وند آنچه شد .
دورالاست که رژیم حکومت ما از استبداد به دموکراسی (مشروطه) گراید .

مجلس و طایع اعلام آزادی دادند . گنبدت تلم آزادی است . تشکیل اجنشات آزاد است . فکر آزادی است . بلاخره آنچه در مال دموکراسی جهان آزاد میدانند فرکود ما هم آزادی است .
روی این آزادی احزاب مختلف تشکیل شد . روزنامه های متعدد منتشر گشت . سخنرانیهای اجنشی دایر گردید بلاخره اکثر جنب و جوش درآمد .

با همه این احوال مسهالتی که آزادی را مخالف و طایع و نسیات باید خود بهمانستند در غضا و پس برده قوور بر بکارشکن مشغول شدند و این اعلامنامه آزادی عملا
ارزش خود را از دست داد ! و همه فهمیدند که غیر آزادی نیست !

تمام این وقایع جدید و قسیم از نظر عدلی از بزمامدگان و فداکاران دوران مشروطیت سابق و آزادفرمان امروز ایران میگذشت و نگران بودند تا چه شود و چه پیش آید . و امید داشتند که سیر طایع جهان
که عدالت و تباری حقو را در بر دارد کار را بسطاند و رسد !

ایروندی در چنین مرتزبن حنی بر من و بعد از بیست و هجده و مشوره و جنس سوسی بر من سینه میبندد

خدای ایران خواست که این ملت قسیمی و خدمتگزار عالم تمدن در بر تو سول انگیزی از هفتم نمایندگان در آذر ۱۳۰۴ از بین رفته و مشمول شود .
حوادث و پیش آمدها ایجاد تغییر سلطنت و تبدیل دیکتاتوری میگرد وند آنچه شد .
دورالاست که رژیم حکومت ما از استبداد به دموکراسی (مشروطه) گراید .

مجلس و طایع اعلام آزادی دادند . گنبدت تلم آزادی است . تشکیل اجنشات آزاد است . فکر آزادی است . بلاخره آنچه در مال دموکراسی جهان آزاد میدانند فرکود ما هم آزادی است .
روی این آزادی احزاب مختلف تشکیل شد . روزنامه های متعدد منتشر گشت . سخنرانیهای اجنشی دایر گردید بلاخره اکثر جنب و جوش درآمد .

با همه این احوال مسهالتی که آزادی را مخالف و طایع و نسیات باید خود بهمانستند در غضا و پس برده قوور بر بکارشکن مشغول شدند و این اعلامنامه آزادی عملا
ارزش خود را از دست داد ! و همه فهمیدند که غیر آزادی نیست !

تمام این وقایع جدید و قسیم از نظر عدلی از بزمامدگان و فداکاران دوران مشروطیت سابق و آزادفرمان امروز ایران میگذشت و نگران بودند تا چه شود و چه پیش آید . و امید داشتند که سیر طایع جهان
که عدالت و تباری حقو را در بر دارد کار را بسطاند و رسد !

سیری شدن دورال اخیر و نتیجه حاصل ندان موجب تحریک حسن فداکاری ماسردگان شد و دیدند که اگر حل بدینوال بکنند روزی نشت بر آحاد . و فرخ و ترقی طایع خودمان کرد و بیع آن میروند که
چنان شادانه اداره کشور بر هم بریزد که تیان میبند آن امکان بنابر ننود .

روی همین نظریه با احساسات سرشاری بلام منت بر کمر زده و بر آن شدند که تجدید نفی کنند و بر شرایط استواری که در دوره مشروطه سابق بنا کرده بودند ساسختی از نو بدید و آب رفته
را با چوری بساز آردند و در بسای امر می بردند که کلبه در دهای کشور در نتیجه نشت آرا و اختلاف کلمه ایست که در میان ملت حکمف ما است و اگر این فتن باقی و این
اختلاف باقیان تبدیل خود مسافت ملت و ملتک تا بین گردید است .

همین نظریه و روی همین اصل جمعی از مرطاب آزادی خواه حزبی بنام حزب وحدت ملی تشکیل دادند و سرلوحه آرمان و آرزوی خود را در درجه اول وحدت ملی قرار دادند زیرا که
در بر مین وحدت ملی است که استقلال ایران و بیخناقتی از قانون اساسی که دومین مقنود جید است تکمیل و ترویج شایع رسن ممکن میگرد .

اصلاح امور اقتصادی ، فرهنگی ، بهداری ، کشاورزی ، استخراج معادن و منابع ثروت کشور ، جلوگیری از بیکاری ، حمایرت از کشاورزان
و نجران ، مبارزه با هرگونه تمدی و اجحاف ، و مجاهدت در بر انداختن اصول رشوه و ارتقا تمام اینها قسیمی است که این جمیت از آزادخواه و نظریه پرداز بیبود حد و آسایش
این ملت مستبدیده بر میبازد و از عموم طیف انتقاد میروند و با بی بردن بآرمان و آرزو و منظور جمیت برای اینان بیمن برستی خود و خدمت خاک و آب و سرزمین خویش و حفظ آزادی و استقلال که
باغین آزادفرمان و جوانان بست آمده است . در انجام این مقنود مضمنا با ما همکاری نماید .

در پایانت اضافه میبند که :
حیوت منظور اساسی این حزب رفع فتن و ایجاد اتمام است . بنا بر این با هیچ حزب و دسته و جیدیت و فردی که بر خلاف فتن و مصالح
کودک ملی گنبدت ابراز مخالفت نکرده و با نظر مساعدت و بساری و برداری میگرد و توفیق هر حزب و دسته این را که منظور اساسی و هدف غائی آن استقلال
و سعادت ایران است از خنداوند خواستگار میباشد .

کمیته مرکزی حزب وحدت ملی

فرهنگ چاپخانه خرامان ۱۳۱۲

خانه برکت نمکه ۱۱۲

پیام بهارستان / د، س، ۱، ش، ۱ و ۲ / پایتیز و زمستان ۱۳۸۷

مرامنامه

و

آئین نامه

حزب وحدت ملی

مشهد

۱۳۲۲

شرکت چاپخانه خراسان مشهد

-۱-

بنام خداوند یکتا

از تاریخی که نسیم آزادی به پرچم ایران وزیدن گرفت تاکنون قریب چهل سال میگذرد. هزاران مردان آزادی خواه پا کدامن در راه استقرار و بقای آن جان خویش را فدا کردند و عده ای هم که نیم جانی از دست دشمنان استبداد و مزدوران خائن بدر بردند در گوشه انزوا و عزت مسکن و باعمال بیرحمانه آنان مینگویستند و منتظر فرصت بودند تا هر زمان که مشیت الهی تعلق بگیرد باز قد مردانگی علم کرده بیرق سرنگون آزادی را بر افراشته و انسانی که که در این مدت بغارتگری و جور و ستم پرداخته اند بکیفر اعمال ناشایست خود برسانند.

اکنون که در اثر پیش آمد وقایع اخیر چپان و مقنضیات جنگ کنونی قحطی و گرسنگی • بیکاری و فقر عمومی شیوع امراض گوناگون نا امنی و اختلافات

-۲-

فردی و طبقاتی. زردی و ارتشاه و هزاران بدبختی های دیگر که از ذکر آن خودداری میشود باین کشور و این ملت ستم دیده رو آور شده و عنقریب است که شیرازه ملیت و استقلال کشور کهن سال ایران را از هم بکسلد.

واظرفی این آزادی محدود نیز که وقایع اخیر موجب آن گردیده است بطوریکه باید مفید نیفتاد همه اینها سبب شد که باز ماندگات فوق الذکر (که بیجز ذات احدیت بهیچ کس و مقامی بستگی ندارند) ایشام فرصت نموده مجدداً گرد هم آیند و باقید شرافت و سوگند و فاداری دامن همت بر که رزده جد و افی در جمع افراد و طبقات متشکست نمایند و بنای وحدت ملی را بر شاووده صحیحی استوار دارند. و بجای قلمفر سانی و استعمال جملات رنگارنگ و دلفریب بعمل و کار پردازند و در نتیجه

-۳-

مفاسد فعلی را از ریشه برکنند و رزی همین منظور مقدس حزب وحدت ملی را تشکیل و مراسمنامه خود را در تحت شش ماده تنظیم و تقدیم جامعه مینمایند. و از آزاد مردان و صلحاء و ملت بطور عموم دعوت بهمکاری و اشتراک مساعی نموده و امید وار هستند که این بار هم مانند دوره آغاز مشروطیت موفقیت نصیب کسانی گردد که جز خداوند و سود عموم ملت منظور و مقصودی ندارند.

مرامنامه حزب وحدت ملی
ماده اول - ایجان وحدت ملی
ماده دوم - حفظ استقلال ایران و
پشتیبانی از قانون اساسی
ماده سوم - ترویج شعائر اسلام

-۴-

ماده چهارم اصلاح امور اتصالی و فرهنگی و بهداشتی و کشاورزی
ماده پنجم استخراج معادن و منابع ثروت کشور و جلوگیری از بیکاری
ماده ششم حمایت از کشاورزان و رنجبران و مبارزه با هر گونه تعدی و اجحاف و مجاهدت در بر انداختن اصول رشوه و ارتشاء آئین نامه حزب وحدت ملی
فصل اول

سازمان حزب وحدت ملی عبارت است از:
الف - مؤسسان ب - کمیته مرکزی ج - کانوب

-۵-

نمایندگان - مجمع عمومی ه - حوزه ها
هیئت مؤسسان

- ۱ - هیئت مؤسسان عبارت از برادرانی هستند که در هر شهرستانی اقدام بدعوت و تأسیس جمعیت میکنند.
- ۲ - همینکه عده برادران حزبی در مرکز شهرستان به بیست و پنج نفر رسید یازده نفر راه برای مخفی انتخاب نموده کمیته موقت را که قائم مقام کمیته دائمی است تشکیل میدهند.
- ۳ - پس از انتخاب کمیته موقت مجمع تأسیس و هر یک از اعضای مؤسسان عهده دار تشکیل حوزه ها گردیده نمایندگان خود را بکمیته موقت معرفی میکنند تا هر چه زودتر کانون نمایندگان گشوده شود.

-۶-

فصل دوم

کمیته

- ۱- وقتیکه شمار نمایندگان حوزه‌هایسی نفر رسید رئیس کمیته موقت کانون نمایندگان را دعوت نموده آنجا را - کمیته موقت را اعلام و بلافاصله شروع با انتخاب کمیته، برگزاری میشود.
- ۲- کانون نمایندگان بریاست رئیس کانون سه نفر را که از هر جرت طرف اعتماد و اطمینان باشند بعنوان پاک دائم انتخاب میکنند.
- ۳- سه نفر بیک دائم پس از ادای سوگند باینکه تمام افراد کمیته را مخفی بدارند شروع باخدا را میکنند. نیروی اعضای کمیته منحصر به نمایندگان بوده و زمانی دهمانگان مختار هستند که از سایر برادران حزبی هم انتخاب کنند.

-۷-

- ۴- یکپایس از گرفتن اراء جلسه خود را تشکیل و نتیجه را در صورت مجلس قید و بنا بر گهای اراء ضمیمه میکنند تا کمیته تحویل دهند.
- ۵- همینکه نتیجه اراء معلوم گردید اعتبار نامه هر يك از اعضاء منتخبه بامضاء هرسه يك صادر و بانسبا ابلاغ شده اولین جلسه کمیته را تشکیل میدهند.
- ۶- یکپایس باید در جلسات کمیته حاضر شوند ولی در صورتی حقرای دارند که عضویت کمیته هم انتخاب شده باشند.

فصل سوم

وظایف کمیته

- ۱- بلافاصله پس از تشکیل اولین جلسه با انتخاب هیئت رئیسه (رئیس • نایب رئیس • منشی اول - منشی دوم • صندوقدار) اقدام نموده شروع بانجام

-۸-

- وظیفه میکنند.
- ۲- وظیفه کمیته رسیدگی بکلیه کارهای حزبی و اخذ تصمیمات و حل و عقد امور و حفظ خط مشی جمعیت است.
- ۳- کمیته مرجع کلیه سازمانهای جمعیت و برادران حزبی است و بوسیله یکپایس دائم بیکدیگر ارتباط خواهند داشت.
- ۴- دعوت کننده همگانی و صدور دستورات کلی و قطع نامه ها و اعلامیه های حزبی و مکاتبه با مقامات غیر حزبی از وظایف کمیته است.
- ۵- کوشش در پیشرفت مرام و تشکیل شعب در ولایات بعیده کمیته است.
- ۶- مدت انتخاب کمیته یکسال است که یکماه پیش از انقضای مدت اقدام بدعوت کانون نمایندگان

-۹-

- نموده و تجدید انتخاب بعمل خواهد آمد.
- ۷- خلاصه مذاکرات و تصمیمات متخذه در دفتر کمیته باید صریحاً قید شود.
- ۸- مهر جمعیت و دفتر مذاکرات و اسناد مهم در پایان هر جلسه و بنا حضور اکثریت اعضاء صندوق آهین و باشکافی که بهر یکی از یکسها و در نفر از اعضای هیئت رئیسه لاک و مهر شده باید محفوظ و در حضور اکثریت افراد باز میشود.
- ۹- کلیه اعلامیه ها و نامه های صادره باید با امضای مستعار بکه رئیس کمیته بتوسط دیگران انتخاب میکند رسیده و با مهر جمعیت مهور شود.
- ۱۰- رسیدگی با امور مالی و تنظیم بودجه و تهیه نیازمندیهای حزب • نیز از وظایف کمیته است

-۱۰-

فصل چهارم

کانون نمایندگان

- ۱- کانون نمایندگان در مجمع همگانی تشکیل میشود.
- ۲- همینکه عده نمایندگان به ۱۰ نفر رسید بیست مدیره خود را بر شرح زیر و بارای مخفی انتخاب میکنند.
- رئیس • نایب رئیس • منشی اول • منشی دوم • صندوقدار • حسابدار • کارپرداز • (مدت انتخاب آنان کمال است)
- ۳- وقتیکه شماره نمایندگان به بیست نفر رسید شعب زیر منسب میشود •
الف • سخنرانی و تبلیغات •
ب • روزنامه و مطبوعات •

-۱۱-

ج • بازرسی و امور داوری

- د • بهداری و معاونت عمومی •
- تبصره ۱- عده افراد هر يك از شعب بالا بتناسب شماره نمایندگان بوده هر نماینده تسازه واردی بمعرفی دیگران - و یا بمیل خود در یکی از شعب وارد میشود •
- تبصره ۲ هر يك از نمایندگان میتوانند در چند شعبه عضویت داشته باشند •

فصل پنجم

وظایف مجمع نمایندگان

- ۱- انتظام داخلی مجمع و رسیدگی بکلیه امور مربوطه بجزوها •
- ۲- انتخاب کمیته و بیکهای دائم •
- ۳- اجرای دستورالعمل کمیته و کوشش دوسرعت وحسن انتظام امور حزبی •

-۱۲-

- ۴- بحث در اطراف پیشنهادات هر يك از شعب و یا مسائلی که از طرف کمیته ارجع می شود
- ۵- تقدیم گزارش کارهای خود به کمیته بوسیله بیکهای دائم •

فصل ششم

مجمع عمومی

- ۱- پس از انتخاب کمیته موقت هیئت مؤسسان منحل و بنام حوزه شماره يك تشکیل و بلافاصله بدو یاسه حوزه منسب میشود •
- ۲- عده افراد حوزه هفت و حداکثر آن ۱۸ نفر است
- ۳- همینکه افراد حوزه از چهارده نفر تجاوز نمود بدو حوزه منسب و با تقدیم گزارش آن به کمیته تقاضای شماره مخصوص میکند •

فصل هفتم

وظیفه مجمع عمومی

- ۱- تغییر مواد اساسنامه و تعیین خط مشی حزبی •

-۱۳-

- ۲- تعیین نمایندگان حوزه انتخابیه و تقدیم گزارش آن بکمیته •
- تبصره - رای مجمع عمومی قاطع و غیر قابل تغییر است •

فصل هشتم

حوزه ها

- ۱- پس از انتخاب کمیته موقت هیئت مؤسسان منحل و بنام حوزه شماره يك تشکیل و بلافاصله بدو یاسه حوزه منسب میشود •
- ۲- عده افراد حوزه هفت و حداکثر آن ۱۸ نفر است
- ۳- همینکه افراد حوزه از چهارده نفر تجاوز نمود بدو حوزه منسب و با تقدیم گزارش آن به کمیته تقاضای شماره مخصوص میکند •
- ۴- حوزه ه دهمه بلافاصله با انتخاب هیئت رئیسه

-۱۴-

رئیس - منشی - صندوقدار (اقدام و نماینده خودرا بکمیته معرفی میکنند)

۵ - حوزه منسب از نوشت افزار و دفاتر حوزه اولیه سهمی نداشته و باید برای خود تهیه نماید

۶ - جلسات حوزه هفته باکروز و غیبت هرعضوی که بدون اطلاع قبلی و یا بدون عذر موجه باشد مستلزم پرداخت جریمه خواهد بود .

تصویر ۵ - (جریمه هر يك جلسه غیبت مطابق باشهریه بکماهه عضو غایب است

۷ - اشخاصی بعضویت حوزه پذیرفته میشوند که دارای شرایط زیر .

۱- مسلمان

۲ - تبعیت ایران

۳- عمر و قوت بحسن اخلاق و عدم تظاهر بفسق

۴ - علم و چکوهیت کثیری

-۱۵-

بوده و قبلا بوسیله دوتفر از برادران معرفتی شده و صلاحیت او مورد تصویب کمیته واقع شود .

۸ - عضوی که معرفی میشود باید سوگندوفاداری یاد نموده تقاضا نامه رسمی که بامضاء اورسیده است بوسیله حوزه به کمیته فرستاده شود تا در صورت

تصویب کارت عضویت بنامش صادر نمایند .

۹ - هر يك از برادران حزبی باید مبلغی (از بیست تا پنجاه ریال) بنام ورودیه و همه ماهه حداقل پنج

ریال بعنوان شهریه بپردازند و قدار حوزه پرداخته قبض رسید دریافت نمایند .

۱۰ - انتظام داخلی و گشایش جلسه وجلوگیری از مباحثات وامضاء صورت جلسه ومراسلات واعلام

ختم جلسه بعهده رئیس حوزه است .

۱۱ - صدورکلیه مراسلات وضبط اوراق مربوطه

-۱۶-

ونوشتن صورت جلسات وخواندن خلاصه مذاکرات جلسه پیش از وظایف منشی است .

۱۲ - جمع آوری درآمده و تنظیم صورت حساب و ارسال موجودی بکمیته و پرداخت هزینه های

ضروری که بساجازه رئیس حوزه باشد بعهده صندوقدار است .

۱۳ - نماینده هر حوزه باید دارای سوادفارسی بوده و برای شرکت درشعب مجمع نمایندگان

شایستگی داشته باشد .

۱۴ - بحث و تفسیر مرام جمعیت و تهیه پیشنهادات مفید و ارائه طرق اصلاح نواقص اجتماعی

و تقدیم آن بکمیته مرکزی از وظایف حوزه هاست .

۱۵ - هر حوزه ای میتواند علاوه بر مراد این آئین نامه باتصویب اکثریت اعضاء حوزه آئین

نامه داخلی تنظیم و بموقع اجرا گذارد .

شرکت چاپخانه خراسان

پی‌نوشت‌ها:

- ۱- بحران دموکراسی در ایران (۱۳۳۲-۳۲۰)، فخرالدین عظیمی، ترجمه عبدالرضا هوشنگ مهدوی، تهران نشر البرز ۱۳۷۴.
- ۲- احزاب سیاسی ایران، خیرالله اسماعیلی، کرمانشاه، طاق بستان ۱۳۷۹
- ۳- احزاب سیاسی ایران، شانه چی، ص ۳۲۹
- ۴- بیانیه حزب وحدت ملی مشهد، شماره ثبت فرهنگ ۱۹۲- مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، گردش ۱۳، کارتن ۱۸۹، جزوه‌دان ۱۹، شماره پرونده: ۵۵۲
- ۵- احزاب سیاسی ایران از ۱۳۲۷-۱۳۲۰۲ش، آلوین ساتن، وابسته سابق مطبوعاتی سفارت انگلیس در ایران، برگرفته از مجله خواندنیها سال ۳۳ ش ۵۲
- ۶- مرامنامه و آئین‌نامه حزب وحدت ملی مشهد ۱۳۲۲ص ۳، مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، گردش ۱۳، کارتن ۱۸۹، جزوه‌دان ۱۹، شماره پرونده: ۵۵۲
- ۷- همان، ص ۱ و ص ۲
- ۸- همان ص ۲ و ص ۳
- ۹- همان ص ۳ و ص ۴
- ۱۰- بیانیه حزب وحدت ملی، مشهد، شماره ثبت فرهنگ ۱۹۲- مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، گردش ۱۳، کارتن ۱۸۹، جزوه‌دان ۱۹، شماره پرونده: ۵۵۲
- ۱۱- مرامنامه و آئین‌نامه حزب وحدت ملی مشهد ۱۳۲۲ ص ۵
- ۱۲- جستجوی نگارندگان این مقاله در خصوص یافتن اسناد دیگری مرتبط با این حزب به نتیجه‌زای نرسید.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی